

کارخانه حریر بافی چالوس

بقلم اسدالله رفعتی

در این عصر فرخنده که افتخار تاریخی ایران و ایرانیان است و در کلبه شئون ملی ما پیشرفت های درخشنده حاصل میشود بهمت بلند قائد دانا و توانای ایران در هر رشته از رشته های مختلفه امور اصلاحاتی شده و بین هزاران اصلاحات دیگر صنایع از بین رفته کشور احیاء و صنایع جدید مغرب زمین برای تکمیل اصلاحات بسر زمین ایران منتقل می - گردد - صنعت ابریشم و حریر بافی نیز که از صنایع ملی نیاکان ایرانیان بوده شروع بحیات جدیدی نموده است .

کشور ایران از قدیم الایام شاید از پانزده قرون قبل مملکتی بوده که محصولات ابریشمی آن قرون متمادی شهرت بسزائی در آسیا و اروپا داشته است بطوری که پاریزه (Pariset) در کتاب خود مینویسد در قرون بین ۱۴۱۰ میلادی بهترین پارچه های ابریشمی را ایران تهیه مینموده است .

صنعت ابریشم در ایران پس از آنکه چند قرن شهرت بلندی داشت وقتی هم رسید که دوره انحطاط آن شروع شد این تاریخ درست مصادف با موقعی بود که در سایر معالک دنیا خصوصاً در ژاپن بڑای ترقی و پیشرفت ابریشم و صنایع ابریشمی جد و جهد زیاد می - کردند - در دنباله این انحطاط بحران جنگ عمومی و سایر حوادث دنیائی یکی بعد از دیگری رونق این صنعت را در کشور از بین برد و بدرجه فاحشی تنزل داد .

دست توانائی که هر روزه رشته های از کلاف در رفته میهن عزیز ما را يك يك از آشفستگی و پریشانی خارج نموده و بهر کدام - سر و سامانی میبخشد ترمیم و تجدید این صنعت را مورد تصمیم قرار داده و تأسیس کارخانه حریر بافی چالوس شروع گردید .

در قسمت توسعه غرس درخت توت - - تربیت تخم نوغان - تهیه بیله که برای رفع نواقص و توسعه دایره تولید آنها کلیه تدابیر علمی اتخاذ و با سرعت کاملی پیشرفت می کند چون از موضوع مقاله ما خارج است صحبتی نمیکنیم و بحث ما در اینجا منحصر بکارخانه حریر بافی چالوس میباشد .

کارخانه حریر بافی چالوس واقع در کنار بحر خزر بین رو ایالت بزرگ مازندران و گیلان که هر دو از نظر تهیه یله در درجه اول هستند در اول سال ۱۳۱۴ ساختمان آن شروع و در سال جاری خاتمه یافته است محل ساختمان کارخانه در حدود بیست و هفت هزار متر مربع است (غیر از ابنیه فرعی) بناهای این کارخانه تماماً با سنک و سیمان ساخته شده و سقف آنها تماماً آهنی است .

سقف فلزی کارخانه از بلژیک خریداری گردیده است . پوشش سقف فلزی کارخانه از نظر حفاظت از حریق و یک میزان بودن هوای داخلی کارخانه از صفحات اثریت میباشد (اثریت مرکبی است از پنبه نسوز و سیمان) و از نظر روشنایی داخلی کارخانه قسمت شمالی سقف ها هم با شبشه مسلح پوشیده شده است .

سقف مزبور گذشته از مزایای فنی و نکات علمی آن از هر حیث دارای ظرافت و زیبایی میباشد .

کارخانه حریر بافی چالوس مرکب از پنج قسمت و کایه ماشین آلات از فرانسه (شهر لیون) خریداری شده است :

نخ کشی یله - تابندگی - پارچه بافی - سبافی و تکمیل - مرکز برق .

اول - قسمت نخ کشی

این قسمت مرکب از یک انبار یله دو طبقه و چهار عمارت نخ کشی است - انبار یله مزبور گنجایش انبار نمودن کلیه یله مصرف سالیانه کارخانه را دارد و بعلاوه در یک قسمت از انبار چند عدد ماشین برای چور کردن یله نصب گردیده است که یله هارا با اندازه مختلف چور نموده و ب قسمت نخ کشی تحویل مینماید .

قسمت نخ کشی عبارت از چهار عمارت است و در هر عمارتی یکصد و بیست دستگاه موجود میباشد که جمعاً چهار صد و هشتاد دستگاه میشود - بوسیله این دستگاهها سالیانه با روزی ده ساعت کار در حدود پانصد تن یله خشک میتوان نخ کشی نمود و یکصد هزار کیلو نخ ابریشمی در دستگاههای مزبور تهیه میگردد و چنانچه کارخانه شبانه روز کار باشد دو برابر این مقدار محصول میدهد .

دوم - قسمت تابندگی

قسمت تابندگی کارخانه که مجهز با ماشین های تاب و نیم تاب و غیره میباشد نخ ها را به تناسب احتیاجات بافندگی تاییده و تهیه مینماید - از مقدار یکصد هزار کیلو نخ که از

قسمت نخ کشی تحویل تابندگی میگردد هفتاد هزار کیلو آن برای مصارف قسمت بافندگی کارخانه تهیه میگردد و بیست و هفت هزار کیلو آن برای نخ جوراب و پارچه های ژرزه و سه هزار کیلو آن برای نخ خیاطی تهیه میشود.

سوم - قسمت بافندگی

قسمت پارچه بافی علاوه بر ماشین های فرعی دارای دوست و بیست دستگاه مختلف بافندگی است استعداد تولید این دستگاهها سالیانه با روزی ده ساعت کار يك ملیون متر پارچه های مختلف ابریشمی میباشد از قبیل کرپ دوشین - کرپ ژرژت - کرپ ماروکن - و کرپهای دیگر - ساتن - شال - پارچه های پیراهنی - پارچه کراوات و بطورکلی غیر از مخمل های ابریشمی انواع و اقسام پارچه های ابریشمی در قسمت بافندگی کارخانه تهیه میشود.

چهارم - رنگرزی و تکمیل پارچه

این قسمت خود از پنج شعبه مختلف تشکیل میشود - صباغی - بار دادن پارچه - نقش زدن پارچه - تهیه و تکمیل - لابوراتوار - شعب مزبور دارای تمام ماشین های جدید بوده و هر يك از حیث توصیف مستلزم مقاله مفصلی است.

موضوعی که از نظر اهمیت زیاد آن در اینجا قابل تذکر میباشد بار دادن پارچه است که از نظر صنعتی کار فوق العاده دقیقی است اصولاً مؤسساتیکه عمل آنها بار دادن پارچه های ابریشمی است موسسات مهمی بوده و شماره آنها خیلی محدود است در قسمت صباغی و رنگ رزی کارخانه حریر بافی چالوس يك شعبه برای بار دادن پارچه تأسیس گردیده و تمام وسائل آن نیز فراهم شده است عمل مزبور عبارت از این است که پارچه های ابریشمی را در املاح شیمیائی بدرجات مختلف بمیزانی که بخواهند پارچه سنگین تر شود شستشو میدهند تا اینکه پارچه سنگین شده و ضمناً جمع نشود.

پنجم - قسمت مرکز برق

قسمت مرکز برق مرکب است از سالون دیگهای بخار - سالون ماشین های بخار و تعمیر خانه -

يك قسمت از دیگهای بخار کارخانه فقط جهت تهیه بخار برای حرکت ماشین های بخار میباشد و يك قسمت دیگر برای تهیه بخار جهت احتیاجات سایر قسمت های کارخانه است.

سخت دیگهای مزبور با ذغال سنگ - نفت - و چوب پیش بینی شده که بتوانند هر يك از مواد مزبور را مصرف نمایند .

کارخانه دارای دو ماشین بخار بقوه هشتصد اسب میباشد بعلاوه یکدسته گاه موتور دیزل هم در تعمیر خانه برای موارد احتیاط موجود است .

با ماشینهای بخار مزبور قوای لازم برای حرکت کلیه ماشینهای کارخانه و کلیه روشنایی آن تأمین گردیده است .

قسمت تعمیر خانه نیز دارای ماشینهای لازمه برای تعمیرات میباشد .

کلیه ماشینهای کارخانه با الکتروموتور حرکت میکند و در تمام قسمتهای کارخانه لوله کشی و سیم کشی و سایر وسائل لازم موجود است تمام کارخانه دارای دستگاه های کامل تهویه است که برای يك میزان نگاهداشتن هوای داخل کارخانه در فصول مختلف بکار می رود -

آبهای مورد احتیاج کارخانه از رودخانه چالوس به حوض بزرگی که در محوطه کارخانه ساخته شده داخل میشود حوض مزبور سه قسمت است آب هر حوض پس از ته نشین شدن گد ولای آن که معمولاً ۲۴ الی ۴۸ ساعت طول میکشد به برج آبی که آنها در داخل کارخانه است بالا رفته و با دستگاه مخصوص تصفیه شده و بوسیله لوله های آهنی بتمام قسمتهای مختلف کارخانه توزیع میگردد.

آنچه مسلم است اینست در معالکی که صنعت ابریشم دایر است برای هر يك از قسمتهای عملیات مختلف این صنعت (نخ کشی - تابندگی - بافندگی - صباغی - بردادن پارچه) کارخانجات مخصوص موجود است که هر کدام در قسمت خود تخصص داشته و يك رشته از این صنعت را عمل میکنند و کارخانه وجود ندارد که برای تمام قسمت های مختلفه باشد ولی کارخانه حریر بافی چالوس تنها کارخانه ایست که متضمن تمام قسمتهای مختلف این صنعت بوده و کلیه عملیات را از ابتداء تا انتها انجام میدهد کارخانه مزبور از نظر فلاحه و تجارت کشور نیز فوق العاده مفید و قابل اهمیت است و این مقاله گنجایش تشریح آنرا ندارد ولی همینقدر بطور مختصر اشاره میکنیم که سابقاً رعیت پله را با هزاران زحمت تهیه و با هزاران مرارت بخارج حمل و در مقابل قیمت ارزانی به کارخانجات خارجی واگذار

میشد و برای وارد کردن پارچه های ابریشمی به مقدار پبله صادر شده مبالغ گزافی ارز بایستی از کشور خارج شود -

با همه آنها باز هم (تولید کننده پبله از حیث تهیه و فروش آن عاجز و مایوس مصرف کننده نیز از حیث گزافی قیمت و نامرغوبی جنس وارده در زحمت و اجحاف بود امروز دیگر پبله را رعیت با اطمینان خاطر و بمقداریکه در قوه داشته باشد تهیه و مستقیماً به کارخانه حریر بافی تحویل میدهد مصرف کننده پارچه های ابریشمی هم با اطمینان خاطر از نوع جنس که در کارخانه مین خود تهیه شده بدون زحمت آنرا تحصیل میکنند .

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی